

N:o 38.

Af herr **Rune**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t, angående inrättande af en allmän lånekassa för Sveriges kommuner.*

Uti motion vid 1907 års riksdag föreslog jag, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas, och att såvida utredningen därtill gäfvade anledning vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunde erfordras.

Motionen tillstyrktes af vederbörande utskott, men afslogs af Andra Kammaren.

Vid riksdagen 1908 framlade jag ånyo motionen, uti hvilken då ett tjugutal af kammarens ledamöter instämde. Dessutom väcktes vid sistnämnda riksdag inom båda kamrarna flera andra motioner i liknande syfte.

Så föreslog herr Jeansson i Kalmar med flere uti Andra Kammaren, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda under hvilka villkor Allmänna Hypotekskassan för Sveriges städer skulle kunna af staten erhålla en grundfond å exempelvis trettio millioner kronor i af staten utgifna räntebärande obligationer för att därigenom sättas i stånd att på fullt tillfredsställande sätt tillgodose kommunernas och fastighetsägarnes i städer och stadsliknande samhällen lånebehof.

Herr O. Trapp hemställde uti Första Kammaren, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i afseende å inrättandet genom statens försorg af en kommunal låneanstalt, samt att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt till Riksdagen inkomma med de yttranden och förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Herr G. A. Berg föreslog uti Första Kammaren, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes

låta utreda dels huruvida och under hvilka villkor Allmänna Hypotekskassan för Sveriges städer skulle kunna af staten erhålla uti af staten utgifna räntebärande obligationer en grundfond af sådan storlek, att hypotekskassan därigenom sattes i stånd att på ett tillfredsställande sätt tillgodose kommunernas och fastighetsägarnes i städer och med dem jämförliga samhällen lånebehof, dels ock, om denna utredning skulle gifva vid handen, att dessa lånebehof ej lämpligen kunde tillgodoses af en för dessa gemensam kreditanstalt, huruvida och på hvilka villkor staten skulle kunna på nyss angifna sätt garantera såväl en lånekassa för rikets kommuner som äfven Allmänna Hypotekskassan för Sveriges städer för att sätta dem i stånd att på ett fullt effektivt sätt fylla, den förra kommunernas och den senare fastighetsägarnes i städer och med dem jämförliga samhällen kreditbehof.

Slutligen framställde uti Andra Kammaren herr Johansson i Jönköping samma förslag som uti Första Kammaren väckts af herr G. A. Berg.

De uti Andra Kammaren sålunda väckta motionerna hänvisades till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 5 och de uti Första Kammaren framlagda öfverlämnades till denna kammares tillfälliga utskott n:o 2. Vid behandlingen af dessa frågor ävägabragtes emellan dessa båda utskott i viss mån samarbete. Utskotten hemställde uti särskilda utlåtanden att kamrarne ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under hvilka villkor en eller flera hypotekskassor med grundfond af statsobligationer, tillhandahållna af staten, skulle kunna organiseras i ungefärlig öfverensstämmelse med motionärernas förslag eller huruvida kreditväsendet för kommuner och fastighetsägare i städer och stadsliknande samhällen måtte kunna på annat sätt ordnas under statens medverkan; samt att Kungl. Maj:t därefter ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvar till utredningen möjligen kunde föranleda.

Första Kammaren afslog sitt utskotts ifrågavarande hemställan, hvar emot Andra Kammaren med 136 röster mot 73 biföll hvad dess utskott i saken föreslagit.

Emellertid hade vid 1908 års riksdag uti Första Kammaren herr E. Hägglund hemställt, att Riksdagen måtte besluta till Kungl. Maj:t ingå med underdånig skrifvelse med begäran om utredning angående upprättandet för rikets städer och med dem jämförliga samhällen af en hypoteksbank, ordnad efter enahanda grunder som Sveriges Allmänna Hypoteksbank samt i och för denna utrednings verkställande bevilja ett anslag af femtusén kronor. På hemställan af statsutskottet blef herr Hägglunds motion såtillvida bifallen af båda kamrarne, att Riksdagen hos Kungl.

Maj:t begärde utredning, huru en hypoteksbank, ägnad att på ett effektivt och billigt sätt ordna fastighetskrediten i *städerna*, skulle kunna upprättas. Kungl. Maj:t tillsatte med anledning af Riksdagens skrivelse i ämnet en kommitté och denna har bedrifvit sitt arbete så, att man under närmaste tiden kan vänta dess utredning och förslag, som lär gå ut på inrättandet af en allmän hypoteksbank för belåning af fastigheter ej blott i städer utan äfven uti s. k. stadsliknande samhällen.

En tidsenlig och väl utrustad kreditanstalt för fastighetsägare uti städer och stadsliknande samhällen synes sålunda inom en snar framtid komma till stånd, men frågan om inrättandet af en väl ordnad och af staten understödd låneanstalt för Sveriges kommuner är däremot ännu olöst. Då jag fortfarande anser, att kommunerna äro i verkligt behof af en sådan låneanstalt och då antalet af dem, som hysa samma uppfattning, alltjämt ökas, tvekar jag inte att ånyo draga fram frågan under Riksdagens pröfning. Därvid hänvisar jag till hvad som anförts uti de här ofvan omnämnda motioner och utskottsutlåtanden, hvilka jag af utrymmesskäl icke anser mig böra mera än som skett här omnämna.

Emellertid har frågan om kommunernas upplåning på senare tider äfven från annan synpunkt alltmera tillvunnit sig uppmärksamhet. Kungl. Maj:t har under nästlidnen höst infordrat uppgift om våra städers *sväfvande* skuld och af denna uppgift har framgått, att denna skuld utgör något öfver 73 millioner kronor, däraf nära 38 millioner upplånade i utlandet. Skulle penningförhållandena i utlandet blifva sådana, att kommunernas utländska fordringsägare funne för sig fördelaktigt att indrifva lånen, inses lätt hvilka svårigheter härigenom skulle beredas vår redan af andra anledningar svaga penningmarknad. Det behöfver knappast särskildt påpekas, att räntefoten för dessa lån helt säkert är synnerligen hög. Genom denna utredning har, synes det mig, ytterligare framgått huru behöfligt det är, att kommunernas upplåning försiggår på annat sätt än hittills.

Vid de tillfällen, då den nu föreliggande frågan varit under debatt såväl inom Riksdagen som uti pressen, har ofta framhållits våra kommunallagars otillfredsställande bestämmelser rörande kommunernas rätt att låna, därvid särskildt framhållits som olämpligt, att en kommun äger rätt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd på kort tid, ej öfverstigande två år, upptaga lån till huru stort belopp som helst. Vidare har anmärkts, att uti gällande lagar saknas stadganden angående sättet att af en kommun på exekutiv väg uttaga fordran samt rörande viss förmånsrättsordning emellan en kommuns olika lån. Med anledning häraf vill jag erinra om att jag redan vid 1907 års riksdag uti motionen i ärendet påpekade nödvändigheten af att sådana brister uti kommunallagarna fylldes, och utvecklingen

synes mig hafva efter den tiden gått i en riktning, som ännu mera visar behovet af sådana lagförbättringar. Med mitt förslag i saken åsyftar jag således ej mindre att bereda kommunerna tillgång till den billigaste möjliga upplåning, då sådan är oundgängligen nödig, än äfven att ur det allmännas intresse söka få denna upplåning så ordnad, att den största möjliga sparsamhet befordras och olämplig skuldsättning så mycket som möjligt förebygges. Att framställa särskildt förslag uti sistnämnda syfte torde dock icke vara nödigt, då Kungl. Maj:t i samband med ett eventuellt framläggande af förslag till en lånekassa helt visst icke underlåter att uppmärksamma dessa förhållanden.

På grund af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig föreslå,

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kan inrättas och att såvida utredningen därtill gifver anledning vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd erfordras.

Stockholm den 22 januari 1909.

Axel Rune.